

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Lvdovici Venegas ... Mariale beatissimae virginis variis
conceptibvs moralibvs illvstratvm**

Venegas, Luis

Fribvrgi Brisgoiae, 1624

Sermo secundus

[urn:nbn:de:bsz:31-160454](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-160454)

super cap. Genes. 44. si multiplicatioge-
nerationis Abrahæ per Isaac prædestinata
fuit, cur coniugem sterilem accepit?
Vt constaret, quod talis prædestinatio
precibus impleretur, & quod ta-
lem filium oratione obtinisset. Ad no-
strum ergo propositum propiùs acce-
dentes, cum Mariam sanctissimam re-
center natam totus orbis summo de-
siderio concupiret, & continuis pre-
cibus postularet, voluit & disposuit
Divina Maiestas, vt sanctus Ioachim
sanctam Annam sterilem & infæcun-
dam in matrimonium duceret, vt vis
& orationis efficacia magis eluce-
ret, & vt apertius constaret, ipsam po-
tius desideriorum, quàm naturæ fili-
am fuisse; Et consequenter iure opti-
mo cognomen Christi Domini sibi v-
surpare. *Et veniet desideratus cunctis
gentibus. Aggei. cap. 2. Vt sic peccato-
res in illa firmissimam suæ salutis
spem & desiderium collocarent, in hac
vita illius interventu consequendæ
per gratiam, & in futura per glori-
am, quam mihi & vobis præstare di-
gnetur. Amen.*

Sermo Secundus.

PRO SALVTATIONE Angelica.

Celebramus hodie (charissimi
auditores) ortum & nativita-
tem Beatissimæ Virginis, quan-

do supremus ille rerum omnium opi-
fex & Dominus suæ gratiæ, & gloriæ
divitias quasi in vnum collectas ho-
minibus aperuit & manifestavit, il-
lâ etenim pulcherrimâ creaturâ ex
vtero materno in hanc lucem exori-
ente, spiritalium Dei divitiarum a-
ceruus & cumulus mortalium omni-
um oculis expositus est. Idem illâ pro-
pheta David spiritu prophetico na-
scentem contemplan, montem sion
appellavit. *ps. 47. Idem significat sion
atq; acervus, seu multarum rerum cu-
mulus. Volens spiritus divinus hoc in-
dicare, divitias virtutû & gratiæ non
concessas esse sanctissimæ Mariæ
divisim & quasi separatim, sicut alijs
sanctis, sed coacervatas & immen-
tate quadam in vnu collectas. Nec mi-
rum, quia hodie Deus suæ maiestatis
& magnificentiæ claustrum iam in
materno Annæ vtero exstructum, in
lucem eduxit, vbi vexilla virtutum &
divitiarum Dei splendidissimè micâ-
runt. Quod elegantissimè expressit
sanctus Ambrosius quibusdam ver-
bis, quæ refert sanctus Ildefonsus Ar-
chiepiscopus Toletanus in sermone
huius festivitatis, spiritu enim &
mentis oculis illam in suæ sanctiss.
Matris Annæ vlnis contemplan, lic
asseruit. *Ecce claustrum pudoris, in quo
versabitur tota maiestas Dei, hic nulla
feditas diræ conditionis, hic vexilla vir-
tutum emicârunt, nullum peccatum pri-
mæ originis hic iam viguit, & fulgent iam
regis vexilla in illo sancto puerperio. Ac**

fi omnibus mortalibus apertius diceret, hodie Deus suæ magnificentiæ & spiritualium divitiarum thesauros aperuit, quod ex eo colligere poteritis, quia hodierna luce totius maiestatis suæ claustrum, in quo ipse magnificentissimè versabitur, in lucè edidit, quin purissimum & sanctissimum, vbi nulla feditas diræ cõditionis comparuit, vbi virtutum Dei vexilla splendidissimè micârunt, & in quo illius, vt regis potentissimi vexilla fulgebunt; At reges, cum suâ maiestatem regiam, propria insignia & stemmata, vires & potentiam ostentant, omnium suarum diuitiarum cumulum in vnum congerunt ac manifestant. Placeat Deo nostro, vt hoc brevi temporis spatio, extantiarum divitiarũ cumulo, aliquas saltim huius pulcherrimæ puellæ divitias in lucem eruam. Sed prius ad sit nobis gratia spiritus divini, quã summis precibus postulemus, dicentes. Ave Maria.

De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Matth. cap. 1.

CVM Propheta David Rex inclutus loqui vellet de opere illo ac miranda fabrica templi Ierusalem à Salomone filio suo magno apparatus, & sumptibus extruenda, his verbis sic effatus est. *Opus enim grande est, nequè enim homini preparatur habitatio, sed Deo. 1. Paralip. cap. 29.* Vbi op-

timam rationem reddidit, quare templum illud pro domo & habitatione Dei extruendũ, opus grande & magnificentissimum futurum sit. *Non enim homini preparatur habitatio, sed Deo.* Ac si apertius diceret. Si pro tereno rege superbe domus & sumptuosa arces eriguntur, potiori sanè iure domus & habitatio, quæ soli Deo regi Regum, & domino dominantium preparatur, opulentissimã & miro opere elaborata esse debet. Quæ ratio præstantissimum Davidis ingenium demonstrat, & nostro proposito accommodatissima & congruentissima est; Hodierna enim celebritate, de viuo Dei templo tractaturi sumus (sic vocat Damascenus Beatiss. Virginè, *templum Dei animatum*) quod Deus ad suam magnificentiam & opulentiam ostendendam erexit, quam his verbis Propheta accuratè manifestat. *Opus enim grande est, nequè enim homini preparatur habitatio, sed Deo. 1. paralip. 29.* ac si diceret. Hæc fabrica, quæ hodie à potentissimo ac divino Salomone, & æterni patris sapientia in suam domũ magnis sumptibus & innumerabilibus divitijs erigitur, magnificentissima est, quia non in puri hominis, sed Dei æterni habitationem extruitur; Idèd quidquid in hoc templo à primis fundamentis vsque ad illius summitatem reperitur, hoc est à conceptione Mariæ sanctissimæ, vbi illius prima fundamenta iacta fuere, vsque ad illius coronationem in cœ-

H lis,

lis, ubi ultima manus huic ædificio imposita est, nihil aliud quàm incomprehensibilem magnitudinem præ se fert. Meritò sanè Beatiss. Maria propter suam eximiam sanctitatem, à teneris annis Deo consecrata, templum appellatur, & propter suam magnitudinem præclara civitas. *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. psal. 86.* Quæ Davidis verba explicans sanctus Germanus Archiepiscopus Constantino- polititanus, in oratione quadã à se habita de zona ac cingulo Beatiss. Virginis, sic inquit. *Omnia tua sunt admirabilia o Deipara, omnia super naturam, omnia ingenia, & aliorum vires superantia.* Ac si diceret; nihil est in Maria sanctissima, quod admirabile & supra naturam non sit, nihil quod magnum non sit, cuiuscunque creaturæ vires superans, vt ipsa in suo cantico fate- tur. *Quia fecit mihi magna qui potens est. &c. Luc. 1.* Ac si diceret: summus & potentissimus dominus extra com- munem cursum naturæ mirabilia in me operans ac producens, suæ dextræ infinitam potentiam indicare voluit. Verùm, antequam immensum hoc re- rum mirabiliù pelagus ingrediamur, rem quandam summa admiratione dig- nam, perpendimus, & illius causam diligenter investigemus. Quare enim, cum Ecclesia Catholica hodiernâ luce maximæ lætitiæ signis & apertis indi- cijs, partum Annæ, & nativitatem sanctiss. Mariæ celebret, sanctus ta- men Evangelista præsens mysterium

prætermiserit, ac Mariam sanctiss. so- lum Matrem Dei nuncupaverit. *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Matth. cap. 1.* Varias huius rei rationes in superioribus attulimus, vnam modo proferam, quæ nostro proposito de- serviet, & nostro iudicio videtur, so- lum matrem Dei ab Evangelista fuisse nuncupatam, vt omnibus constaret admirandas ac planè divinas excel- lentias, quibus hodiernâ nativitatis lu- ce ditata & locupletata ex materno v- tero prodijt, titulo matris Dei illi libe- ralissimè fuisse concessas; Nam si non vt esset Dei genitrix, & vera illius ma- ter, nasceretur, compertissimum pla- nè est, tot thesauros gratiæ nulla rati- one ei conferendos, neque hoc Dei templum animatum, tot sumptibus ac donis cœlestibus erigendum & ædifi- candum fuisset. Diversum sanè & o- pulentius palatium aliis iam extru- ctis foret, quod Rex propriâ arte & in- dustriâ à primis fundamentis, proprijs expensis & sumptibus, in propriam domum regiam ad ostentationem suæ Maiestatis, erigeret; Ita existiman- dum est Deum effecisse in construendo hoc Beatiss. Virginis palatio, nequè enim in illa, sicut in cæteris creaturis, inhabitavit, sed à primis fundamen- tis in propriû domicilium & regiam aulâ, proprio ingenio & arte elabora- vit. *Sapientia edificavit sibi domum. proverb. cap. 9.* Æterna patris sapien- tia in propriam domum & naturalem patriam, vt in illa temporaliter na- scere-

sceretur, extruxit, ipse qui Deus de Deo ab æterno progenitus fuerat, in quo illud Davidis Prophetæ ænigma, alijs temporibus occultum, modo aperitur ac manifestatur. *Homo natus est in ea & ipse fundavit eam altissimus. ps. 86.* Sub titulo enim pulcherrimæ & magnificentissimæ civitatis Dei, super montes altissimos fundatæ, illam describens sic aiebat. Quomodo stare poterit, vt homo, qui ex aliqua civitate iam erecta & ædificata in hanc lucem oritur, illam tamen proprijs manibus ædificet? Quâ ratione hæc inter se cohærere & convenire possunt? In quo inenarrabile mysterium incarnationis verbi divini manifestatur, ex visceribus enim huius sanctissimæ puellæ, quæ hodie, vt sit verbi divini mater, nascitur, ipsum tamen æterni Patris verbum, quod ex illa oritur, proprijs viribus fabricata est, ided tam grande opus in publicam lucem editum & erectum fuit. *Opus enim grande est.* Varia sanè & artificiosa opera ex divina omnipotentia promanarunt, & sine dubio cælorum creatio opus Dei præclarum & accuratissimum existit, cum ipse suâ infinitâ omnipotentia ex nihilo cælestia corpora incorruptibilia ac pulcherrima producerit, sed sanctus propheta David hanc pulcherrimam cælorum machinam, opus digitorum Dei appellavit. *Quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum. psal. 8.* ac si diceret. Hæc cælorum fabrica, si cū alijs operibus con-

feratur, opus digitorum est, nullius ferè momenti, quemadmodum & illa, quæ extremitatibus digitorum ex massa aut alia materia confici solent. Aliud opus excellentius & præstantius, post pulcherrimam cælorum machinam, molitus est. (hominem videlicet) quem solenniter, summo consilio, industriâ, & ingenio elaboravit; ista creatura cælos superat, nõ solum in æstimatione & valore, id enim competentissimum est, cum tota hæc corpora mundi machina, animæ valori æquiparari non possit, ut sancti Patres Ecclesiæ sapius asseuerant, sed etiam in supremo artificio, quod in hac hominis fabrica splendet & elucet, cum in illo duæ naturæ profus diverse, corpus scilicet & anima, mirabili & strictissimo vnionis vinculo inter se connectantur & copulentur, corpus ex limo confectum corruptionis causa existens, cælestibus corporibus, quæ in corruptibilia sunt, ignobilius est; anima verò, quæ immortalis & purè spiritualis substantia est, & in qua DEI imago & similitudo mirabiliter splendet, stellata palatia longissimè excelsa, ac planè tota hæc elegantissima hominis fabrica, ex corpore & animâ coalescens, aded ingeniosè & artificiosè confecta est, vt illam admiratus & stupens Propheta David, apertè dicat, se non posse aliqualem eius cognitionem assequi, quod his verbis apertè testatus est. *Mirabilis facta est scientia tua ex me, consortata est & non po-*

tero ad eam. psal. 138. Idem homo propter maiorem sui præstantiam, quâ celestia corpora superat, à Propheta sapius appellatur opus quoddam non digitis, sed manibus Dei confectum & mirâ arte elaboratû, sic psal. 118. *Manus tua fecerunt & plasnaverunt me, da mihi intellectum. &c.* Aliud opus longè maius & excellentius condidit Deus, cum nostræ humanæ naturæ in vnitatem suppositi seipsum substantialiter vnivit, ex qua ineffabili vnione Christus verus Deus & verus homo resultauit. Hoc opus mirabile ac planè diuinum, cum Deum ipsum substantialiter includat, omnia alia infinitè antecellit, est planè opus omnipotentis brachij Dei, *fecit potentiam in brachio suo. Luc. 1.* Ac si diceret: vltimum potentie in tanto ac tam præstanti Incarnationis opere ostenta vit Deus, vbi non solû suæ infinitæ potentie arcum extendit, sed ita incurvavit, vt duo extrema tam diuersa, nêpè Deum & hominem intra vnum verbi diuini suppositum cõcluserit; Idem hoc ineffabile incarnationis mysterium vocat Apostolus Dei exinanitionem, quæ vox quoddam genus anihilationis denotat, cû ergd homo ad Deum comparatus ferè nihil sit, vt Esaias asseruit. *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Esa. cap. 40.* Congruè hoc opus, in quo Deus factus est homo, exinanitio Dei appellari potest; quâ consideratione gloriosus Bernardus in extasin & admiratiõem raptus, sic dixit.

O mira Dei vsque ad hominem exinanitio! O mira hominis vsque ad Deum exaltatio. Deus enim per incarnatione ita fuit exinanitus- & quasi compressus, vt de se ipso dixerit. *Ego sum vernis & non homo. psal. 21.* Hoc ergd magnum & admirabile Dei opus hodierna die exordium sumit, cum Maria sanctiss. nascitur, quæ ita intimè Deum respiciet, & tam stricto vinculo cum eo connectetur, vt ex illa tanquam ex vera matre, nostræ mortalitatis habitum accepturus sit, idem meritò Propheta dicit. *Opus enim grande est. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. 3. Reg. cap. 10.* Ex tantè operis principio, vniuersale hominum gaudium ortum habet; quia Maria sanctissima per suam nativitatem humanæ salutis primordia denunciavit, licet enim sancti Prophetæ nostræ salutis noua reportarint, ipsa tamen mediæ noctis silètio orta, cû infirmitas humana magis vigeat, fœlicissima incarnationis detulit nuntia; Prophetæ verò à lógè & obscuriùs prædicebant, vt indicat illa verba. *Esaiæ cap. 21. Custos quid de nocte? Quibus vigilias noctis interpellans incertam nostræ salutis horam manifestavit. Quod & Propheta Balaam alijs verbis prædixit. Num. 24. Videbo eum, sed non modò, intuebor illum, sed non propè. Orietur enim stella ex Iacob.* Sed Maria sanctissima in lucem orta, tanquam iucundissima & lætissima aurora salutis diem & solem nasciturum, certò denunciavit, ipsa enim

enim est ex qua sol iustitia, pro salute hominum, nascetur, vt apertis verbis decantat Ecclesia. *Natiuitas tua Dei genitrix Virgo gaudium annuntiavit vniuerso mundo, ex te enim ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster &c.* Maria ergo aurora est, & Christus sol, qui ex illa oritur, sanctissima verò Anna vltimam noctis parté gerit, quæ ad auroram propius accedit, illa enim auroræ genitrix & mater extitit; Verùm quia Mariam sanctissimam in præcedentibus vt auroram contemplati fuimus, modò in illius natiuitate, tanquam domum & habitationem Dei consideremus, quæ consideratio mirandas sanctissimæ Mariæ excellentias manifestius aperiet. Existimo enim Virginis excellentias ex hoc vno deriuari, quia videlicet domus, & peculiaris Dei habitatio extitit; quod sine dubio spiritus Diuinus nobis significavit, sæpius in diuinis litteris eam cõparando illis rebus, quæ manifestius denotant, Mariam sanctissimam propriam Dei habitationem existere, frequenter enim civitatem appellat, iam templum, deinde cælum, viridarium & hortum, tandem navem institoris nuncupat. *Facta est quasi navis institoris &c. proverb. cap. 31.* Vt conftet, quæ eminentiâ & præstantiâ Maria sanctiss. sit Dei locus & habitatio. Ratio verò, quare spiritus diuinus magnitudinem Beatiss. Virginis ex hoc capite deducere voluit, hæc est, Nempe vt pleius & eminentius Dei omnipotentia in patrandis miraculis elucesceret, nullum enim isto præstantius est, quod scilicet Beatiss. Maria locus & habitatio Dei existat; Ad cuius comprobationem notanda sunt duo principia, quæ à natura firmissima lege statuta sunt; Primū est. Inter finitum & infinitum, cum inter illa sit infinita distantia, nullā esse proportionem & adæquationem. Secundum est, inter locum & locatum necessariò futuram esse aliquam proportionem & adæquationem, vt hoc communi axiomatico profitentur communiter Philosophi. *Locus & locatū debent proportionari*, quæ proportio in adæquatione vnus ad alterum secundum vltima eorum sita est, vt in aqua à vase contenta manifestum est, ita enim inter se adæquantur, vt si forsitan aqua per congelationem constipetur, etiam extracta, eandem vasis formā repræsentet, perpendamus ergò modò maximum & potentissimum diuinę omnipotentia miraculum, omnes leges naturæ quasi evertens. Compertum enim & exploratum est, Deum infinitum esse, & consequenter in infinitum creaturam excedere. Constat etiam Mariam sanctissimam puram creaturam esse, & verbū diuinum illius creatorem, & consequenter infinita distantia erit & nulla proportio inter Beatiss. Virginem & verbum increatum, quæ veritas certissima est. Nunc ergo filij charissimi, mentis vestræ oculis, per lumen fidei illustratis, infinitam

Dei

Dei omnipotentiam cernite, & totius vniversi maximum prodigium animadvertite; Hodie enim sumus prapotentisq; dominus suae omnipotentiae vires extendens, creaturam aded excellentem, tanquam proprium locum, in iucundam sui habitationem produxit, vt immensus & infinitus Deus, intra hanc finitam creaturam miro modo concludatur, & contineatur, ita vt magna similitudo & proportio inter creaturam & creatorem reperiatur, quod ex fide Catholica constat; Deus enim secundum suam immensam magnitudinem ac infinitatem, intra Mariae viscera totus cöclusus est, vt Ecclesia saepius decantat. *In tua se chaussit viscera, factus homo.* Et nulli dubium esse potest, quin vnigenitus Dei filius intra viscera materna proportionatè, & adæquatione quadam ac commensuratione planè mirabili conclusus fuerit, imò & similis loco continenti, vbi nostram naturam & mortalitatem indutus fuit. Sancti patres ita referunt, loquentes de Christo Domino, & sanctissima Maria; tantam enim similitudinem inter se seruârunt, vt in toto orbe alia duo individua similia designari non possent. Quod ex Apostolo Paulo non leviter confirmari potest; Ait enim Christum Dominum per omnia suis fratribus assimilatum fuisse. *Debit per omnia fratribus assimilari.* Heb. cap. 2. Ex quo à fortiori inferte possumus, suae matri, à qua totam suae carnis substantiam desumpsit, similiorem

fuisse: Secundum divinitatem Patri suo æterno ita similis extitit, vt Apostolus Paulus imaginem suae bonitatis & figuram propriae substantiae appellet. *Et figura substantiae eius.* Heb. cap. 1. Et in confessione nostrae fidei, in symbolo Athanasij ita legitur. *Qualis Pater, talis Filius.* Symb. Athan. Tanta est inter patrem & filium in divinis cognatio & similitudo; à simili ergo de Maria sanctiss. loquendum est: si enim DEI sacratissimus locus est, & ab illa verbum divinum continetur, cögruè & competenter dicere possumus, cum inter continens & contentum aliqua proportio designari debeat. *Qualis mater, talis filius,* vt sic mutuam inter matrem & filium similitudinem explicemus. Sed quomodo Maria sanctissima, cū brevissimus locus sit, immensum Divinitatis pelagum capere & continere potest? & si ita est, iam leges naturae dissolventur, cū inter finitum & infinitum coaptatio & proportio reperiatur. Neque dici potest, nisi quis horribiles blasphemias proferat, in vtero materno verbum divinum divisam & partitum fuisse, Deus enim impartibilis & indivisibilis est, cū omni partium compositione careat, atque aded intra viscera Mariae sanctissimae integer perseveravit, & de Christo domino dixit Apostolus Paulus. *In quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Coloss. 2. Ac si diceret; in Christi corpore absque ulla divisione tota divinitas, & vbiunq; illud

Illud repertum fuit, corporaliter habitabit; omnis ergo plenitudo, magnitudo & omnipotentia divinitatis divinissimum Mariæ sacrarium ingressa est, *Quia quæ cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti.* Et si ita est, non solum id quod brevius, id quod maius est, capit & amplectitur, sed id etiã quod infinitum est in omni linea & genere perfectionis, *mundum pugillo cõtinent, brevi sub arca* [vteri virginei huius puellæ, quæ hodie nascitur, comprehenditur. Hoc est maximum portentum, toti orbi occultũ & inauditum; Ided sancti patres, cum de Maria sanctiss. loquuntur, sine maxima admiratione loqui nesciunt, ac si de maximo toti vniuersi prodigio verba facerent. Sanctus Ephrem sapius vocat illam *præstantissimum orbis terra miraculum.* Sanctus Ignatius, *Monstrum & celeste prodigium.* Sanctus Ioannes Damascenus *officinam miraculorũ.* Sanctus Augustinus *Thalamum recreationis cælestis sponsi, in suis visceribus* (inquit) *thalamificavit, quem omnis creatura tremat.* Sed adhuc intellectus noster non quiescit, vellet enim diligentius investigare, qualiter cum Dei immensa magnitudine coherere possit, vt strictus ac brevis Mariæ vterus, Deum capere & continere possit, ita ut nihil divinitatis sit, quod ab illo non contineatur; cuius rei resolutio & investigatio præstantissima & dulcissima est. Ad eius maiorem intelligentiã primò advertendum est, Mariam sanctissimam, &

omnia, quæ in illa reperta fuerũt, maxima totius vniuersi miracula extitisse. secundò, quodd, si Deus intra suæ maiestatis & magnitudinis limites cõtineretur, nec aliquo modo se exinaniret, sicut nec cæli illum capere possunt, ita nec vterus sanctiss. Virginis, quia implicat, vt id, quod ex natura sua est in cõprehensibile, cõprehendatur, & minus maiore præstatius sit, quod tãen planè eveniret, si id, quod minus est, cõtineret id quod maius est & excellentius. Tertio diligenter advertendum est, quodd, si Deus aliquid suæ magnitudinis ac maiestatis amitteret, vel iacturam aliquam pateretur, iam sine decore & magnitudine esset, & si hoc impossibile supponeretur, nullum foret miraculum, quodd virginalis vterus Mariæ sanctiss. Deum caperet ac comprehenderet, cum non in illa magnitudine & imensitate, quã in se est, intra virginealem vterum clauderetur. Deus ergo hæc inter semirabiliter coniunxit, & suã infinitã omnipotentiã copulavit, videlicet, quodd Deus suã maiestate persistente, sine vllò suæ divinitatis detrimẽto aut iacturã, vterum virgineum, tanquam propriam recreationis & quietis sedem, occupet. Responsio igitur nostra est, Deum imensũ, infinitum ac omnipotentem, vt vterum virgineum adæquaretur, & illi proportionaliter responderet, aliquo modo, abbreviatũ fuisse, vt sic ab ipso cõprehendi posset, quo non obstante, suã etiã maiestate servatã, absque vlla suæ magni-

magnitudinis iactura ab vtero capi & cōtineri potuit; & hoc sanè fuit supremum suæ infinitæ potentia miraculum. *Præstantissimum orbis, terra miraculum.* Athenis quædam quæstio inter sapientes Philofophos proposita & agitata fuit; quænam inter omnes totius vniuersi creaturæ maior & minor simul existeret, quæstio planè eò dignior attentione, & mentis applicatione quod, ista maiorem inter se contrarietatem afferunt. Non ita difficilis quæstio foret, si tantum in illa peteretur quæ nam res maior esset in vniuerso; Huic enim facile occurri posset, si aliquis diceret cælum Empyræum alias totius vniuersi creaturas mole & magnitudine superare. Nequè etiam difficile foret designare rem totius vniuersi minimam, si quis affirmaret punctum indivisibile lineæ, in vniuerso tanquã rem minimam designandum esse. Quæstio tamen proposita difficultatem maximam præ se fert. *Prima sententia* quæ in hac quæstione applausum & acclamationem habuit, tanquam rem maiorem & minorem simul, pupillam oculi designavit, illa enim, parua cum sit, Maria, terram, solem & lunam continet, quin & stellas quarum qualibet septies sua magnitudine totã terram superat, quæ omnia in illa tanquam in pellucido & chrystallino speculo repræsentantur. *Alij Philofophi*, qui ingenij acumine cæteros, superabant primæ sententiæ se opposcentes asseruerunt, intellectu-

uam potentiam rem esse maiorem & minorem totius vniuersi, illa enim omni carens extensione ac omnino indivisibilis, tanta amplitudine prædita est, vt non solum ad præsentia & visibilia, sed etiam ad præterita & futura, & infinita intervallo distantia, quin & ad illa quæ aliquod esse habere possunt, se extendat. Tanta est illius magnitudo & præstantia. His quia melius cæteris Philofophis responderunt, iam censores & iudices Athenienses præmia conferre statuebant; sed *alius Philofophus* questionis nodum accuratius dissoluens, præmium reportavit; asseruit enim ovum Horomacen, tanquam rem maiorem & minorem totius vniuersi designandum fore: de quo Græci affirmarunt (vt referunt Cælius Rhodiginus & Pierius Valerianus) istum antiquissimum virum Horomacen, initio mundi viginti & quatuor Deos, ex quibus alij boni, & alij mali erant, intra ovum inclusisse; accidit ergò, quod filij Arimanthi inter se pueriliter colludentes, ovum confregerint, ex quo eventum (vt Græci confabulantur) effectum est, vt bona & mala inter se permixta ex confrecto ovo emanarint; & hæc est causa quare hodie in mundo bona & mala tanto federe connexa & coniuncta sunt, vix enim bonum à malo separatum reperitur, nequè delectatio aliqua, aut gaudium, nisi pœna & luctus comitentur. Meritò sanè Philofophus iste palmam & victoriam assecutus est; *Maius namque*

fuit tot Deorū numina intra parvum ovum compræhendere, quàm omnia creata præsentia, futura & præterita intra nostrum intellectum intelligibiliter habere. Sed apertè constat prædicta, figmenta poetica fuisse, licet suam significationem habuerint; Nam antiqui per Deos intra parvum ovum comprehensos, viginti & quatuor diei horas intellexerunt, quas idè Deos appellârunt, quia solis esse filios, quem tanquam Deum adorabant, existimârunt, & sicut filios leonis, leones etiam nuncupamus: ita ipsi solis filios tanquam à Deo progenitos, Deos etiam appellabant. Historia relata, licet commentitia profus sit, firmissimam tamen nostræ fidei veritatem non evertit, sed potius adumbrat, secundum quam non falsa & e mentita gentilium numina, sed æternus & verus Deus, à quo omnia creata fuerunt, intra tenerimæ & purissimæ Virginis viscera concludi non erubuit, vt Ecclesia sæpius de illo decantat. *Non horruisti virginis uterum, Ex cant. Te Deum.* Quòd si hoc spatium quo Deus contentus fuit, loco, quem ovum occupat, latiùs videatur, secundum tamen gravissimos Theologos, Christus assertor noster angustius adhuc spatium intra materna viscera occupavit; Nam (vt Theologi tradunt) Verbum Divinū secundum corpoream substantiam, etiam si in instanti suæ conceptionis corpus perfectissimè organizatum assumerit, illud ta-

men quantitatem apìs non excessit, ita affirmant graves Theologi; Et Magister sententiarum ait, in instanti conceptionis corpus Christi Domini perfectissimè organizatum fuisse, non tamen alicuius formicæ extensionem superasse, ita vt vix nostris oculis percipi posset. Hæc sunt illius verba. *Adeo tenuiserat & parva forma, vt vix humano visui subijci posset; Quemadmodum enim in quacunque vel minima particula hostiæ consecratæ tota Dei immensitas continetur: ita Verbum Divinum imensum & infinitum, per Incarnationem, intra breve uteri virginis spatium, vt vix aliud breuius reperiri posset, inclusum fuit. Et vt difficultatem & quæstionem inter Athenienses excitatam, apertius dissolvamus, dicatis; quæso, charissimi auditores. Quis Deo nostro totius uniuersisupremo molitore & artifice maior designabitur? *Quis Deus magnus, sicut Deus noster? psal. 76.* Ille ergò qui magnus & immensus est, ita paruulus pro nobis effectus est, vt intra materni uteri strictissimum locum, vnus formicæ spatium vix repleuerit, in quo tota Maiestas & immensitas Dei, omnis beatorum gloria, & totius orbis regimen delituit, *suscipitur à Maiestate humilitas.* Ibi personalis vnio Verbi Divini locū sibi accommodatum destinavit; Et hic sanè locus ille est, toties in propriâ Dei habitationem mirabiliter consecratus, tanquam cæleste illius palatium, vt asseruit Propheta*

I

David

David. Dominus in templo sancto suo, dominus in caelo sedes eius. psal. 10. vbi in terris corporaliter requiêvit; Fuit etiam Paradisus voluptatis, ad quem tanquam in proprium hortum sponsus descendit, vt fructum pomorum suorum caperet, ac locus privilegijs & imunitatibus refertus, ad què delinquentes peccatores accurrunt, vt suorum delictorum remissionem consequantur. Tandem locus iste sacratissimus est, ybi pretiosissimum aurum conflatum est. Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, in quo conflatur. Iob. cap. 28. Locus iste difficilis est, sed de Beatiss. Virgine & eius filio intellectus, claram habet explicationem. Per argentum Maria sanctissima conuenientissimè intelligitur, Quemadmodum enim post aurum nullum metallum pretiosius argento excogitari potest: ita inter omnes creaturas post DEUM nihil Mariam illustrius & excellentius est, & sic verissimè de illa efferi potest id, quod Propheta David de verbo divino affirmavit, *Argentum igne examinatum, purgatum septuplum.* psal. 11. Hoc est, amoris divini igne mundatum. Nam spiritus divinus amore suo ardentissimo ita illud inflavit & depuravit, vt sanctus Anselmus dicat, in linea puræ creature nullam Mariam sanctissimam puriorem excogitari posse, quæ multò melius Angelicis spiritibus illa verba pro-

ferre potuit. *Ignem me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.* ps. 16. De hoc argenteo vase inestimabilis valoris ait sanctus Iob, quod suarum venarum altissima principia sortitur, cum ex sanctissimis Patriarchis, Regibus inclytis & illustrissimis viris, qui in Evangelio connumerantur, originem ducat. Alia tamen sanctiora & prestantiora principia, & venas illustriores, hæc purissima puella adepta est, cum ab ipso Deo, à quo in matrem suam ab æterno prædestinata est, principuam originem ducat. *Ab æterno ordinata sum. & ex antiquis, antequam terra fieret.* proverb. cap. 8. Ex his principijs secundum esse gratiæ derivatur, propter quam causam sanctus Bernardus eam his verbis gratiæ primogenitam appellat. *O innumerabile & mysteriosissimum sacramentum. Maria filia primogenita est Iesu Christi, & Iesus Christus primogenitus filius est sanctissime Mariæ.* Quod alijs verbis explicuit Propheta Iob. *Et auro locus est, in quo constat.* Aurum verbum divinum indicat, vt dicit Clemens Alexandrinus. *Aurum est ipsum verbum ab interitu alienum, quod minime suscipit rubiginem corruptionis.* Aurum semper divinitatis symbolum extitit, idè sponsa caput sui sponsi, aurum optimum, appellavit. *Caput eius aurum optimum.* Cant. 5. Et Apostolus Paulus ait, *caput Christi esse ipsum Deum.* *Caput Christi Deus.* 1. Corinth. 11. Et meritò per aurum Deus significatur, quem-

ad

admodum enim aurū huius cōditionis est, vt possidentes diterita Deus illos, qui eum per gratiam possident, locupletissimos & omnibus divitijs abundantes reddit, vt Apostolus dicit. *In omnibus divites facti estis in illo. 1. Corinth. 1. Quare in 3. cap. Apocal. Deus sic quendam Episcopum allocutus est. Suadeo tibi emere a me aurum ignurum probatumq̄, vt locuples fias. Non suadet nobis Deus, vt aliud à se præter seipsum, & suū regnum emamus; ipse namque fulgentissimum & pretiosissimum aurum est, quod in æternum homines dicit & opulentos facit. Hoc igitur divinitatis aurum locum sibi destinatum habet, in quo conflatur, nempe sacratissimam Mariam, in cuius visceribus nouem mensibus habitavit, vbi Christus assertor noster miro modo conflatus fuit, cū in vna & eadem verbi divini persona duæ nature, hūana & divina afflatu spiritus divini, convenerint; & ad eum modum, quo medio igne ex argento & auro, tertium quoddā metallum ex eis compositum, resultat, quod electrum nuncupatur, in quo verum argentum & aurum reperitur, argento tamen nitidius ac splendidius, vbi aurum sui coloris pulchritudinem mirificè ac verissimè attemperat: Ita ex humanitate tanquam argento, & ex divinitate tanquam auro purissimo in Mariæ sanctissimæ vtero illud pretiosissimum electrum conflatum est, de quo dicit Propheta Ezechiel. *Et de me-**

*dio ignis quasi species electri &c. Ezech. cap. 1. Ignis, quo electrum hoc confectum est, ille planè fuit spiritus divinus, qui in mysterio Incarnationis ignis naturam gessit, non consumentis, sed illuminantis, locus vero, in quo electrum conflatum fuit, vterusest Beatiss. Virginis. Conceptus est de spiritu sancto ex Maria Virgine, in symb. In hac admiranda ac planè divina electri specie, nostræ naturæ & humanitatis argentum, vsque ad esse divinum elevatum & exaltatum fuit, aurum verò divinitatis temperato & quasi abscondito colore, licet semper suam naturam ac valorem retinens, intra electrū latuit, quia in hac duarum naturarum ineffabili vnione nulla substantiarum confusio facta est, vt sanctus Athanasius in symbolo fidei perspicue docet. *Non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. in symb. Athanas.* Et hanc ineffabilem vnionē verbi divini cum carne exinanitiōem uocat Apostolus sic dicens. *Cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit formā servi accipiēs, & habitu inventus vt homo. Philipp. 2.* Sed quod admirandum ac stupendum videtur, illud sanè est, quod videlicet cū Maria sanctissima locus iste sit, in quo aurum divinitatis conflatum est, aurum tamen non in auri, sed in argenti forma cōpareat, ed ipso, quodd argento vnitur, vt divinum electrum efformetur, hoc maximam admirationem causat, quemadmodum &*

maximum prodigium cuiusque videretur, si aliquis ex eo quod sedi argenteae insideret, totus ex argenteo confectus videretur, quod plane indicat illa mysteriosa Evangelista verba. *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Matth. 1.* Quibus breviter & collectim praedictum mysterium manifestavit. *De qua natus est Iesus, &c.* Ac si clarius diceret. Maria sanctissima talis Dei sedes & locus extitit, ut ipsum Deum ex se verissime produxerit, ac in propriam sui speciem commutaret ac transformaret, quo stylo Evangelista Matthaeus, quidquid de illa efferri potest, summo ingenio & artificio aperuit, & usus est elegantiori & accommodatiori modo aliquem laudandi & extollendi, etiam in sacris litteris usurpato. Volens enim Sacra Scriptura ducem generalem populi Dei Iudae Machabaeum eximijis laudibus extollere, & sigillatim illius egregia facinora, quae innumerabilia erant, enarrare non valens, quendam sui exercitus strenuum militem laudare cepit, ut vnius particularis militis praestantia & animo invincibili animadverso, egregia facta, & praecitata sui generalis ducis facinora plenius & melius agnoscerentur. Capite ergo 6. primi libri Machabaeorum, huius strenui militis facta enarrare incipit. Concitata namque iam pugna & congresso utroque exercitu Iudae Machabaei & Regis Antiochi, cum Antiochus triginta & duos fortissimos elephan-

tes secum ferret in exercitu, supra quos arces quaedam lignae exstructae erant, quibus veterani & fortiores milites abscondebantur, sed & quamcunque istarum bestiarum mille infantes & quingenti equites comitabantur: ille praestantissimus & strenuus miles Eleazarus, omnes illas bestias attentè contemplatus, illarum maiorem regijs stemmatibus & armis coopertam esse animadvertens, ibi personam regiam Antiochi adesse sibi persuasus, *Dedit se ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen aeternum. 1. Mach. cap. 6.* pro libertate sui populi propriam vitam exposuit, ut rege Antiocho & elephante interfectis, etiam cum lux vitae iacturam aeternum nomen & famam consequeretur, viriliter ergo & magnanimiter hostem aggrediens. *Currat ad eam audacter, in medio legionis interficiens à dextris & à sinistris, & cadebant ab eo huc atque illuc.* Tandem ad bestiam perveniens, proprio mucrone illam vulnerans ac transfigens, illam oppressus cum ea pariter occubuit. Eodem prorsus ingenio, quo scriptura sacra Machabaei laudes expressit, Evangelista etiam ad laudes Beatiss. Virginis exprimendas, usus est. *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus, Matth. 1.* Ac si diceret. Mariae sanctissimae praecelatas excellentias & innumerabiles praerogativas sigillatim exprimere prorsus impossibile est. Ut eas tamē aliquo modo lustrare possitis, progenitum à Maria sanctissima ducem & mi-

& militem strenuum, ante oculos proponam, quem Pater æternus per Prophetam Michæam præstantissimum ducem appellat. *Ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel, Michea cap. 5.* Est que in bello ita versatus & exercitatus, vt illum Spiritus Diuinus antiquum & veteranum militem appellet. *Egressus eius ab initio, à diebus æternitatis, Michea cap. 5.* Peculiari etiam titulo & ratione sub Beatiff. Virgine tanquam proprius miles victitavit, aded proprius illius extitit, vt mundus nihil ita proprium vnquam possederit, cum fuerit illius filius naturalis; Fortissimus planè dux & miles adeo strenuus, ut mundum ac dæmonem, aliàs inuictissimas bestias, quarum vires nulla humana virtus, nisi diuinà adiuta illas cõprimere aut superare potest, etiam cum proprio vitæ suæ detrimento validè compressit. *Vitam nostram moriendo destruxit.* Ex hoc ergo inuictissimo duce Beatissimæ Mariæ præstantiam & excellentiam agnoscetis. O Maria sanctissima, foelicissima cæli ianua, per quam æterni patris filius hunc mundum ingressus, & nostrà humanitate indutus fuit, tuæ misericordiæ ianux nobis peccatoribus pateant, cum pietatis & totius consolationis mater existas, vt sic tuâ intercessionem adiuti, locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei occupare ac possidere possimus, ubi te tanquã matrem gratiæ & reginam gloriæ cognoscamus. Quam mihi & vobis

præstare dignetur IESVS CHRISTVS Amen.

Sermo Tertius.

PRO SALVTATIONE
Angelica.

Hodie, charissimi filij, hic in vnum conuenimus, vt ortum & nativitatem illius sacratissimæ puellæ celebremus; quæ Dei nostri voluntatem fortiter & suauiter attraxit, vt celeri cursu, tanquam sponsus desuo thalamo procedens, nostram naturam sibi in verâ & legitimam sponsam assumeret. Pulcherrimæ sanè & præstantissimæ femine præteritis & iam elapsis sæculis floruerè, sed suâ præstantiâ & pulchritudine oculos & Dei affectum, vt ex illis carnem per diuinam sponstationem assumeret, post se non tulerunt. Pulcherrima fuit Rebecca, sed non vt in matrimonium à Deo duceretur, sed ab eius seruo & amico Isaac. Speciosa valdè & venustissimâ formâ decorata fuit Rachel, sed non vt tanto & tam præstanti domino nuberet, illam Patriarcha Iacob meritisimè in matrimonium duxit. Ortâ tamen & in lucem editâ hâc pulcherrimâ & præstantissimâ Mariâ sanctissimâ, Verbum Diuinum celeri & pro-